

4.2.2.3 Vybrané daňové a nedaňové výdaje

Problematika daňových a nedaňových výdajů bývá zpravidla každým podnikatelem pečlivě sledována z důvodu správného stanovení základu daně a následně i správného výpočtu povinnosti k dani z příjmu.

Obecně se za **daňové výdaje považují takové výdaje, které jsou nutné na dosažení, zajištění a udržení příjmů z podnikání**. Problematiku daňových výdajů řeší zákon o daních z příjmů, kde v § 24 jsou uvedeny výdaje, které snižují základ daně poplatníka a v § 25 naopak výdaje, které nelze uznat jako daňově účinné.

V následujícím textu se zaměříme na některé z typických výdajů podnikatele a posouzení, zda je lze uznat za daňové či nikoliv, případně jaké podmínky musí být splněny pro jejich daňovou účinnost.

Výdaje na osobní spotřebu podnikatele

Osobní spotřeba fyzických osob má specifický charakter, a to na rozdíl od právnických osob, u kterých osobní spotřeba nemůže nastat.

Je třeba si uvědomit, že **podnikající fyzická osoba nemůže sama sebe ve firmě zaměstnat, tzn. nemůže mít mzdu**. Je tedy logické, že podnikatel – fyzická osoba potřebuje část příjmů z podnikání použít pro svoje soukromé účely (např. na výdaje v domácnosti, na dovolenou apod.). Proto je poměrně běžné, že si podnikatel vybírá peníze z pokladny nebo podnikatelského účtu pro osobní účely. V tomto ohledu není limitován žádným předpisem, ale jedná se o **osobní spotřebu**, kterou zapíše v deníku jako **nedaňový výdaj**.

Kromě toho může osobní spotřeba nastat také v jiných případech. Například se může jednat o používání firemního osobního automobilu k soukromým jízdám nebo užívání budovy zahrnuté v obchodním majetku částečně pro podnikání a částečně pro bydlení apod. To znamená, že podnikatel - fyzická osoba, se může libovolně rozhodnout, že bude svůj firemní majetek využívat i pro soukromé účely. Je to sice možné, ale je třeba vyřešit daňové dopady této skutečnosti. Pokud je totiž vynaložen výdaj vztahující se k obchodnímu majetku, který je užíván částečně i pro soukromé účely, musí dojít ke krácení výše daňových výdajů (zpravidla až na konci zdaňovacího období, kdy se upraví základ daně o tyto nedaňové výdaje).

PŘÍKLAD

Podnikatel vlastní dům, který vložil do obchodního majetku. V domě má dílnu (40 % užitného prostoru) a byt (60 % užitného prostoru).

V průběhu roku vynaložil výdaj na opravu střechy domu ve výši 100 tis. Kč.

Řešení:

Výdaj na opravu střechy bude krácen o 60 %, tzn. jako daňový výdaj bude podnikatel moci uplatnit částku 40 tis. Kč a zbývajících 60 tis. Kč bude osobní spotřeba, tj. nedaňový výdaj.

Reklama, reklamní předměty

Výdaje na reklamu jsou výdaji daňově uznatelnými, a to bez ohledu na částku. Důležité je ovšem správně určit, zda se jedná v daném konkrétním případě opravdu o výdaj na reklamu (proti výdaji peněz musí být poskytnuta věcně vymezitelná protislužba, například vystavení loga „sponzora“ na viditelném místě), nebo například o dar (za vydané peníze podnikatel nepožaduje žádnou věcně vymezitelnou protislužbu). Dar je vždy nedaňovým výdajem, ale v případě splnění podmínek ZDP může být uplatněn jako odčitatelná položka v přiznání k dani z příjmů.

Mezi formy reklamy patří také poskytování nejrůznějších **reklamních předmětů** (tašky, propisky, zapalovače, trička, čepice, deštníky apod.). Daňovou uznatelnost reklamních předmětů řeší ZDP (§ 25, odst. 1, písm. t), který stanoví tyto podmínky:

- předmět musí být označen jménem nebo ochranou známkou poskytovatele tohoto předmětu nebo názvem zboží
- jednotková cena nepřesahuje 500 Kč bez daně (platí pro plátce i neplátce DPH)
- předmět nepodléhá spotřební dani (s výjimkou tichého vína)
- poskytovatel je povinen prokázat poskytnutí předmětu zákazníkům

PŘÍKLAD

Podnikatel Petr Sýkora poskytl v rámci své podnikatelské činnosti jako vánoční dárek svým obchodním partnerům dárkové balení vína v hodnotě 250 Kč za ks. Na láhvi je nalepena etiketa s textem Petr Sýkora - IT specialista.

Řešení:

Podnikatel může dárkové balení vína, které bylo rozdáno obchodním partnerům, uplatnit jako daňový náklad (a navíc si z pořizovací ceny dárkového balení vína může uplatnit odpočet DPH).

Cestovní náhrady podnikatelů - fyzických osob

Podnikající fyzické osoby si mohou v souvislosti s pracovními cestami uplatňovat daňové výdaje ve výši stanovené zejména zákoníkem práce, resp. zákonem o daních z příjmů.

Při výpočtu výše cestovních náhrad je třeba u fyzických osob odlišit tyto situace:

1) Automobil je ve vlastnictví podnikatele, ale není zahrnut v jeho obchodním majetku

- v takovém případě se při použití vozidla na pracovní cesty jedná o cestovní náhrady za použití soukromého vozidla a postupuje se výhradně podle zákoníku práce.

Jako daňové výdaje lze uznat:

a) základní náhradu (za opotřebení vozidla) - pro rok 2021 činí **4,40 Kč za každý ujetý km**

Poznámka:

Základní náhradu nelze uplatnit, pokud vozidlo bylo již dříve zahrnuto u poplatníka v obchodním majetku (tj. podnikatel mohl uplatňovat odpisy) nebo vozidlo bylo předmětem finančního leasingu a uplatňovalo se nájemné jako daňový výdaj.

*Základní náhradu nelze rovněž uplatnit v případě, že poplatník vozidlo nevlastní, ale má je pouze v nájmu nebo vypůjčené. Podmínkou pro uplatnění základní náhrady je totiž vlastnictví vozidla. **Toto se týká pouze podnikatele, nikoliv zaměstnance, tzn. že pokud zaměstnanec použije na služební cestu osobní automobil, který nevlastní, má přesto nárok na základní náhradu.***

b) náhrady výdajů za spotřebované pohonné hmoty - tato náhrada se stanoví jako **součin průměrné spotřeby pohonné hmoty** zpravidla stanovené v litrech na 100 km (zjistí se z technického průkazu vozidla), **počtu ujetých kilometrů na pracovní cestě a ceny PHM v Kč za 1 litr** (cena PHM se prokazuje dokladem o nákupu nebo dle vyhlášky MPSV)

PŘÍKLAD

Podnikatel František Janeček vykonal služební cestu z Brna do Karlových Varů a zpět a ujel celkem 700 km. Použil automobil, jehož je vlastníkem, ale není zahrnutý v obchodním majetku. V technickém průkazu má automobil průměrnou spotřebu 6,5 litru na 100 km. Cenu benzínu doložil dokladem o nákupu, která činila 32 Kč za litr.

Řešení:

Cestovní náhrady za použití vozidla na služební cestě činí:

základní náhrada	...	4,40 Kč * 700 km = 3 080 Kč
náhrada výdajů za PHM	...	6,5 litru/100 * 700 km * 32 Kč = 1 456 Kč
Celkem	...	4 536 Kč

2) Automobil je součástí obchodního majetku fyzické osoby

- v takovém případě se o žádné cestovní náhrady za použití vozidla nejedná, ale do daňových výdajů se zahrnují **skutečné náklady spojené s provozem vozidla** (§ 24, odst. 2, písm. j), bod 4 ZDP). Služební jízdy je nutné prokázat, například evidencí v knize jízd.

Podnikatel uplatňuje zejména tyto daňové výdaje:

- výdaje za spotřebované pohonné hmoty (uplatňují se v prokázané výši, podmínkou pro uplatnění je doklad o nákupu PHM)
- výdaje na opravy a údržbu
- odpisy automobilu
- zaplacené pojištění automobilu (jak havarijní, tak povinné ručení)

Poznámka:

Automobil zařazený v obchodním majetku může podnikatel využívat částečně pro podnikatelskou činnost a částečně pro soukromé účely. V takovém případě se musí veškeré výdaje spojené s provozem vozidla (opravy, údržba, pojištění apod.) vhodným poměrem rozdělit na část, která souvisí s podnikatelskou činností a na část, která souvisí s využíváním pro soukromé účely. To platí samozřejmě i pro odpisy.

PŘÍKLAD

Podnikatel Jan Růžička najezdil v roce 2021 podle knihy jízd 15 000 km pro služební účely. Počáteční stav tachometru byl 50 000 km, konečný stav tachometru 70 000 km.

Pořizovací cena automobilu byla 800 000 Kč, který vložil do obchodního majetku. Při daňovém odpisování uplatnil roční odpisovou sazbu ve výši 11 %. Zaplatil roční havarijní pojištění 20 000 Kč.

V průběhu roku doložil doklady o nákupu PHM v celkové výši 28 800 Kč (jednalo se o doklady pouze ke služebním jízdám, spotřebované PHM pro soukromé jízdy si hradil z osobních prostředků).

Řešení:

Podnikatel v roce 2021 celkem ujel 20 000 km, z toho 15 000 km bylo pro služební účely a 5 000 km pro soukromé účely. To znamená, že soukromé jízdy tvořily 25 % z celkového počtu ujetých km. Podnikateli tak vznikla povinnost krátit odpisy automobilu i havarijní pojištění o 25 %.

Uplatněné výdaje:

Skutečně spotřebované pohonné hmoty ...	28 800 Kč
Odpis automobilu = 11 % z 800 000 Kč * 0,75 ...	66 000 Kč
Havarijní pojištění = 20 000 Kč * 0,75 ...	15 000 Kč

Stravné při služebních cestách

Při poskytování cestovních náhrad na služební cestě náleží podnikateli kromě výdajů za použití automobilu zpravidla také stravné. Aby bylo možné cestovní náhrady (včetně stravného) uplatnit do nákladů, musí být provedeno řádné vyúčtování služební cesty.

Výše stravného závisí jednak na délce trvání pracovní cesty a dále na tom, zda se jedná o tuzemskou nebo zahraniční služební cestu.

1) Stravné při služebních cestách v tuzemsku

Podnikatel má nárok na stravné při tuzemské služební cestě, které si může uplatnit do nákladů, pokud jeho pracovní cesta trvala **déle než 12 hodin v kalendářním dni**.

Na rozdíl od podnikatele má **zaměstnanec nárok na vyplácení stravného** u pracovních cest, které trvaly **déle než 5 hodin**.

V roce 2021 stanoví zákoník práce stravné za každý kalendářní den pracovní cesty zaměstnance ve výši:

- 91 Kč až 108 Kč, trvá-li pracovní cesta 5 až 12 hodin,
- 138 Kč až 167 Kč, trvá-li pracovní cesta 12 až 18 hodin,
- 217 Kč až 259 Kč, trvá-li pracovní cesta déle než 18 hodin.

Zaměstnavatel v podnikatelské sféře má povinnost poskytnout zaměstnanci stravné nejméně ve výši spodní sazby.

Poznámka:

Maximální výše stravného není sice omezena, ale pokud zaměstnavatel poskytne stravné vyšší než je horní sazba příslušného rozpětí stravného, potom je rozdíl proti horní sazbě částkou, která bude u zaměstnance zdaněna a zároveň bude vstupovat do vyměřovacího základu pro zdravotní a sociální pojištění.

2) Stravné při zahraničních služebních cestách

Stravné při zahraničních služebních cestách se poskytuje naprosto stejně u zaměstnanců i u podnikatelů. Stravné se poskytuje podle zákoníku práce v plné výši, pokud zahraniční cesta trvá déle než 18 hodin. Jeho konkrétní výše se odvíjí od státu, ve kterém poplatník uskutečnil služební cestu (například Rakousko, Slovensko, Německo mají 45 € na 1 den, Polsko 40 €, Maďarsko 35 €, Itálie 50 €).

V případě, že služební cesta na území cizího státu (rozhodující je okamžik překročení hraničního přechodu) trvala méně než 18 hodin, poskytne zaměstnavatel stravné v krácené výši, a to v závislosti na době trvání zahraniční cesty. Například pokud trvala déle než 12 hodin, ale méně než 18 hodin, má zaměstnanec (resp. podnikatel) nárok na stravné ve výši dvou třetin základní sazby zahraničního stravného.

Podle zákoníku práce může zaměstnavatel při zahraničních pracovních cestách poskytovat vedle stravného i **kapesné** v cizí měně do výše 40 % zahraničního stravného, stanoveného podle doby strávené v zahraničí příslušný kalendářní den. Toto kapesné lze zahrnout do daňových nákladů.

Poznámka: Na rozdíl od stravného není na kapesné zákonný nárok.

PŘÍKLAD

Zaměstnanec Milan Strnad vyjel dne 14. 3. 2021 na zahraniční služební cestu z Jihlavy do Rakouska. Hraniční přechod překročil v 5 hodin a navrátil se do ČR 15. 3. 2021 v 17 hodin.
Sazba zahraničního stravného pro Rakousko je 45 €.

Řešení:

První den náleží podnikateli stravné v plné výši (zahraniční cesta trvala déle než 18 hodin), tj. 45 €, druhý den náleží podnikateli stravné ve výši dvou třetin základního stravného (cesta trvala déle než 12 hodin, ale méně než 18 hodin), tj. 30 €.

Celkem má tedy zaměstnanec zákonný nárok na zahraniční stravné ve výši 75 €.

Poznámka: Zaměstnavatel by mohl poskytnout zaměstnanci ještě kapesné až do výše 30 € (40 % ze 75 €), ale na tuto částku není zákonný nárok.